DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-5-81-34>

УДК 657.422.1

Ємельянова Ю.В., Циган Р.М.

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ЯК СКЛАДОВОЇ МОНЕТАРНИХ АКТИВІВ

Анотація. У даній статті досліджено проблеми бухгалтерського обліку грошових коштів як складової монетарних активів підприємства. Наведено ключові етапи передачі інформації про грошові кошти в бухгалтерському обліку. Виділено основні облікові проблеми руху і наявності коштів, узагальнено існуючі напрями щодо їх вирішення та підкреслено переваги у порівнянні з класичним способом ведення обліку. Грошові кошти є абсолютно ліквідними активами та обмеженими ресурсами, тому підприємство має раціонально їх розподіляти та використовувати. Запропонована програма обліку грошових коштів, яка буде базуватися на розробленому обліковому реєстрі, що в цілому забезпечить можливість збільшити внутрішній обліковий контроль та вдосконалити організацію бухгалтерського обліку за рухом грошових коштів на підприємстві.

Ключові слова: грошові кошти, монетарні активи, облік, програма контролю, напрями удосконалення, підприємство, обліковий реєстр.

Yemelianova Yuliia, Tsyhan Raisa

Kremenchuk Mykhailo Ostrogradsky National University

IMPROVEMENT OF ORGANIZATION OF CASH ACCOUNTING AS A COMPONENT OF MONETARY ASSETS

Summary. This article confirms the role of cash in the economy as the main element of monetary assets, because the basis of the enterprise are operations related to the movement of cash. The main problems and shortcomings of cash accounting as a component of monetary assets of the enterprise, such as: imperfection of legislative and regulatory acts; a sufficiently large number of cash settlements that require a large amount of accountant's time; insufficient information about the movement of real cash flows; quite complex document management process; weakened system of control over the storage and use of funds. The key stages of information transfer on the movement of cash in accounting are provided. The main accounting problems of the movement and availability of funds are generalized, the existing directions for their solution are generalized and the advantages in comparison with the classical method of accounting are emphasized. Cash is a completely liquid asset and limited resources, so the company must properly and rationally distribute and use them, because most operations in the company involve the purchase, production and sale of goods and services, and as a result with the receipt and payment of cash. According to the availability of cash in the company and in national and foreign currency depends on its solvency, competitiveness, and efficient operation of the enterprise, as well as its future development. The main directions of improving the accounting of cash are analyzed and, taking into account the shortcomings of existing tools, a cash accounting program was proposed, which will be based on the developed accounting register of accounting data, which in general will increase internal accounting control and improve the organization of accounting. cash at the enterprise. The main features of the accounting register are: the presence of a note on the entry in the cash book will make it impossible to write the same transaction twice or not at all and check the account balance after accrual or write-off of the relevant amounts with a limit that will significantly increase control over the accounting process.

Keywords: cash, monetary assets, accounting, control program, areas for improvement, enterprise, accounting register.

Постановка проблеми. Роль грошових коштів в економіці, як основного елементу монетарних активів важко переоцінити, оскільки основу діяльності підприємства становлять операції, пов'язані з рухом грошових коштів. Саме за допомогою грошових коштів здійснюється акумуляція факторів виробництва та обіг капіталу. Більшість операцій на підприємстві пов'язані з придбанням, виробництвом та продаж вироблених товарів і послуг, і в результаті з отриманням й оплатою грошових коштів. Вдосконалення організації обліку грошових коштів постає одним з найактуальніших питань, оскільки від наявності у підприємства грошових коштів залежить його платоспроможність, конкурентоспроможність, і ефективна діяльність підприємства і його майбутній розвиток.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемою обліку грошових коштів на підприєм-

стві займалося досить велика кількість українських учених, таких як: М.О. Ананська, Н.О. Пильнева, М.О. Полозов [1], К.М. Білецька [2], С.Р. Парді [3], В.В. Сопко, Н.М. Малюга, М.С. Пушкар, О.О. Григоревська, Т.С. Каленченко [4], В.Є. Совівський, Ю.М. Кулик [5], Д.Л. Гушу [6] та ін.

Так, М.О. Ананська, Н.О. Пильнева, М.О. Полозов розглядали шляхи вдосконалення організації обліку грошових коштів на прикладі підприємств оптової торгівлі, а К.М. Білецька дійшла висновку, що внаслідок ігнорування закономірностей та галузевих особливостей руху грошових коштів необхідно визначити потребу в узагальненні об'єктивних та вивченні галузевих закономірностей та широкому залученні в практику показників грошових потоків. Дослідженням проблем своєчасного та повного відображення грошових коштів у системі бухгалтерського обліку займалися О.О. Григоревська, Т.С. Кален-

ченко, В.Є. Совівський, Ю.М. Кулик виділили основні проблеми обліку грошових коштів та запропонували перелік дій для їх вирішення.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Разом з тим, щодо питання проблеми руху та наявності коштів підіймалося науковцями не одноразово, все ж ці дослідження становлять лише окремі думки стосовно покращення процесу бухгалтерського обліку, але в результаті повністю проблему не вирішують, тому питання розробки універсальної програми контролю обліку грошових коштів зможе надалі позитивно вплинути на стан обліку.

Мета статті. Метою цієї роботи є розробка заходів з удосконалення організації обліку монетарних активів, зокрема, грошових коштів підприємства.

Виходячи з поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

- обґрунтувати необхідність впровадження програми контролю обліку грошових коштів;
- розробка більш ефективної організації обліку грошових коштів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Облік грошових коштів, розрахункових і платіжних операцій має важливе значення для правильної організації грошового обігу, тому наочно представимо процес обробки та передачі інформації в бухгалтерському обліку (рис. 1).

На початкових етапах здійснюється реєстрація та обробка інформації, яка була документально підтверджена, а також перевірена на законність, своєчасність та повноту даних, щоб надалі застосовувати її для прийняття важливих управлінських рішень.

Дослідження вчених показують, що у суб'єктів господарювання постійно виникають облікові проблеми руху і наявності коштів та виділяють основні з них такі, як:

1. недосконалість законодавчо-нормативних актів;
2. достатньо велика кількість розрахунків у готівковій формі, що потребують великої кількості часу бухгалтера;
3. недостатня інформативність про рух реальних грошових потоків;
4. досить складний процес документообігу;
5. послаблена система контролю за збереженням та використанням грошових коштів (узагальнено за даними [1; 4; 5]).

Розглянемо напрями вдосконалення обліку грошових коштів на підприємстві та основні їх переваги (табл. 1).

Основні функції системи «Клієнт-Банк»:

– дозволяє контролювати рух грошових коштів на рахунок в банку, з'ясовувати особу платника і призначення платежу – ця функція допоможе швидко здійснювати розрахунки з клієнтами підприємства;

– отримувати щодня оновлені офіційні курси іноземних валют і використовувати їх у бухгалтерському обліку;

– формувати систему даних своїх контрагентів за платежем й наступного разу використати шаблон зі збереженими даними, що дозволить швидше формувати платіжні документи.

Для введення зарплатного проекту необхідно лише за декілька днів до виплати заробітної плати працівникам надати банкові платіжні доручення на перерахування заробітної плати (комісійної винагороди, сплати ПДФО та ЄСВ) та відомість про розподіл заробітної плати.

Якщо на підприємстві буде встановлена система віддаленого обслуговування (Клієнт-Банк), то вище описані документи подаються в електронному вигляді. У разі зміни будь-яких даних про співробітника або звільнення співробітника підприємство повинно повідомити банк.

За допомогою програми контролю обліку грошових коштів можна буде простежити та впевнитися, що грошові кошти, які надійшли з конкретного джерела будуть використані на відповідні цілі та простежити їх рух, перевіряючи доцільність та правильність даних операцій (табл. 2).

Для підвищення контролю обліку грошових коштів на підприємстві необхідно розробити внутрішній обліковий реєстр, що дасть можливість підвищити обліковий контроль за рухом грошових коштів (табл. 3).

Головними особливостями реєстру обліку являються: наявність відмітки про запис в касовій книзі унеможливить написання однієї ж тієї операції двічі або не здійснивши цього взагалі та перевірка залишку на рахунок після нарахування чи списання відповідних сум з лімітом, що значно збільшить контроль за обліковим процесом.

Розмір фонду дрібної готівки не повинен перевищувати встановленого ліміту залишку грошових коштів. Він призначений для оплати поштових витрат, придбання канцелярських товарів,

Рис. 1. Етапи передачі інформації про грошові кошти в бухгалтерському обліку

Джерело: розроблено авторами

Таблиця 1

Переваги напрямів удосконалення обліку грошових коштів

№	Напрями удосконалення обліку грошових коштів	Переваги
1	Користування системою «Клієнт-Банк»	1. оперативність в управлінні грошовими коштами; 2. створення і редагування певних документів в оф-лайн режимі; 3. можливість використання однієї системи для управління рахунками кількох організацій; 4. зручність використання програми. 5. можливість проводити платежі зі свого поточного рахунку в банку, не відвідуючи його, а з офісу підприємства; 6. економія часу.
2	Виплата заробітної плати, премій й інших платежів співробітникам фірми на банківські картки	1. можливість розраховуватись з працівниками по оплаті праці, нарахуванні премій та видавати аванси для відрядження в безготівковій формі; 2. більш зручний спосіб проведення платежів для працівників у порівнянні з виплатою готівкою; 3. полегшить роботу бухгалтера; 4. не потрібно буде зберігати грошові кошти в касі та внаслідок не видачі в п'ятиденний термін депонувати її.
3	Розробка програми контролю обліку грошових коштів	1. оптимальний спосіб перевірити рух грошових коштів; 2. можливість за короткий час перевірити джерела надходження та використання;
4	Впровадження фонду дрібної готівки	1. відсутність облікових записів; 2. використання коштів виключно для незначних витрат, що обов'язково підкріплюється відповідним документом.
5	Розподіл службових обов'язків	1. уникнення викривлень облікових записів; 2. кожна МВО несе відповідальність виключно за свій об'єкт; 3. виключає можливість службових зловживань

Джерело: розроблено авторами за джерелами [1; 3; 6]

Таблиця 2

Програма контролю обліку грошових коштів на підприємстві

№	Рахунок	Контроль за надходженням	Контроль за використанням
1	30 «Готівка»	Надходження грошових коштів від продажу товарів та надання послуг	Платежі за рахунками постачальників та підрядників. Виплата дивідендів учасникам товариства. Збільшення власного капіталу
2		З поточного рахунку в банку	Видача готівки під звіт. Виплата заробітної плати, соціальних допомог, матеріальної допомоги. Виплата процентів за кредит. Погашення позик. Виплата податків.
3		Повернення невикористаних підзвітних сум	Зарахування на поточний рахунок у банку
4		Внесення працівниками сум за виявлені недостачі за результатами інвентаризації	Погашення недостач за результатами інвентаризації
5		Надходження грошових коштів від продажу основних засобів, нематеріальних активів, а також інших довгострокових активів	Виплати грошових коштів для придбання основних засобів, нематеріальних активів та інших довгострокових активів.
6	31 «Рахунки в банках»	Готівка з каси	Виплата заробітної плати на банківські картки.
7		Надходження поворотної і безповоротної фінансової допомоги	Першочергові потреби підприємства. Погашення поточних і довгострокових зобов'язань

Джерело: розроблено авторами

видачі авансів торговим представникам тощо. Одночасно призначається матеріально-відповідальна особа. Виплати обов'язково підтверджуються документально з підписом одержувача коштів. Головною особливістю являється те, що на такі платежі не здійснюється жодних облікових записів. Після використання всіх коштів складається звіт про витрати й передається до бухгалтерії.

Уникнення викривлень в обліку запобігає такий розподіл обов'язків при виконанні двох правил:

– розподіл матеріальної відповідальності та ведення бухгалтерського обліку, так щоб окрема матеріально відповідальна особа несла відповідальність лише за грошові кошти, а інша здійснювала бухгалтерський облік, для того щоб не існувало можливості використати у власних цілях грошові кошти потреб та скоригувати бухгалтерські записи, для уникнення відповідальності.

– розподіл відповідальності за здійснення господарських операцій і за ведення їх обліку, для того щоб забезпечити одержання неупередженої

Внутрішній реєстр обліку грошових коштів на підприємстві

№	Дата	Рахунок	Кореспондуючий рахунок, субрахунок	Сума для зарахування або списання	Залишок	Ліміт	Термін для зарахування	Джерело надходження	Джерело використання	Документальне підтвердження	Відмітка про запис в касовій книзі	Підстава	Примітки
1													
2													

Джерело: розроблено авторами

інформації, ведення обліку доручають окремому структурному підрозділу, яке очолює головний бухгалтер.

Висновки. Отже, запропоновані заходи, такі, як розробка програми контролю та застосування внутрішнього реєстру обліку грошових коштів на підприємстві в комплексі дозволять зекономити велику кількість часу, систематизувати та вдосконалити облікові роботи, а також оптимізувати документообіг та полегшити навантаження на бухгалтерів підприємства. Запровадження програми на підприємстві дозволить здійснювати, належним чином, контроль за надходженням та напрямком використання грошових коштів за рахунками 30 «Готівка» та 31 «Рахунки в банках».

Ключовими перевагами використання внутрішнього реєстру обліку для ефективного управління та використання грошових коштів можна вважати :

- наявність відмітки про запис у касовій книзі, що унеможливить написання однієї ж тієї операції двічі або не здійснення цього взагалі;
- перевірка залишку на рахунку після нарахування чи списання відповідних сум;
- контроль за лімітом грошових операцій;
- відображення залишку грошових коштів;
- перелік відповідних документів, що забезпечують законність проведеної операції;
- наявність поля для приміток, особливої інформації.

Список літератури:

1. Ананська М.О., Пильнева Н.О., Полозов М.О. Шляхи удосконалення організації обліку грошових коштів на прикладі підприємств оптової торгівлі. *Економіка: реалії часу*. 2014. № 4. С. 78–83.
2. Білецька К.М. Удосконалення організації обліку грошових коштів підприємства. *Науковий огляд*. 2014. № 2. URL: <https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/viewFile/154/226>
3. Парді С.Р. Шляхи вдосконалення обліку грошових коштів. *Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова*. 2013. № 2/1. С. 82–86.
4. Григорєвська О.О., Каленченко Т.С. Проблеми своєчасного та повного відображення грошових коштів у системі бухгалтерського обліку. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2015. № 4. С. 359–364.
5. Совіський В.Є., Кулик Ю.М. Удосконалення обліку грошових коштів. *Облік, аналіз, аудит і оподаткування в умовах глобалізації економіки*. 2017. С. 204–205. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/13863>
6. Гушу Д.Л. Облік грошових коштів: проблеми та шляхи їх вирішення. *Розвиток теорії і методики обліку, аналізу та аудиту за умов міжнародної орієнтації*. 2012. URL: <http://conf-cv.at.ua/forum/83-811-1>

References:

1. Ananskaya, M.O., Pilneva, N.O., & Polozov, M.O. (2014). Ways to improve the organization of cash accounting on the example of wholesalers. *Economy: the realities of time*, vol. 4, pp. 78–83.
2. Biletska, K.M. (2014). Improving the organization of cash accounting of the enterprise. *Scientific review*, vol. 2. Available at: <https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/viewFile/154/226>
3. Pardi, S.R. (2013). Ways to improve cash accounting. *Bulletin of ONU named after I.I. Mechnikov*, vol. 2/1, pp. 82–86.
4. Grigorevskaya, O.O., & Kalenchenko, T.S. (2015). Problems of timely and complete reflection of funds in the accounting system. *Problems and prospects of economics and management*, vol. 4, pp. 359–364.
5. Sovivsky, V.E., & Kulik, Y.M. (2017). Improving cash accounting. *Accounting, analysis, audit and taxation in the context of economic globalization*. Available at: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/13863>
6. Gushu, D.L. (2012). Cash accounting: problems and ways to solve them. *Development of the theory and methods of accounting, analysis and audit in terms of international orientation*. Available at: <http://conf-cv.at.ua/forum/83-811-1>